

SZTE hírek > Hírchívum > 2020. Október

Szent-Györgyi Nobel-díjával „világmarkává vált Klebelsberg szegedi egyeteme”

2020. október 25.

A szegedi egyetemet a tudományos világ térképére tette, az universitas közösségét összekovácsolta Szent-Györgyi Albert Nobel-díja. 83 évvel ezelőtt a szegedi egyetemen milyen körülmények között dolgozott a Nobel-díjas professzor, akit kollegái és a diákok ünnepeltek? Az SZTE Klebelsberg-könyvtár Contenta rendszerében fellelhető Délmagyarország 1937. október végi riportjai megmutatják az összefogásban, az egymás munkájának elismerésében rejlő erőt.

Cikk nyomtatás

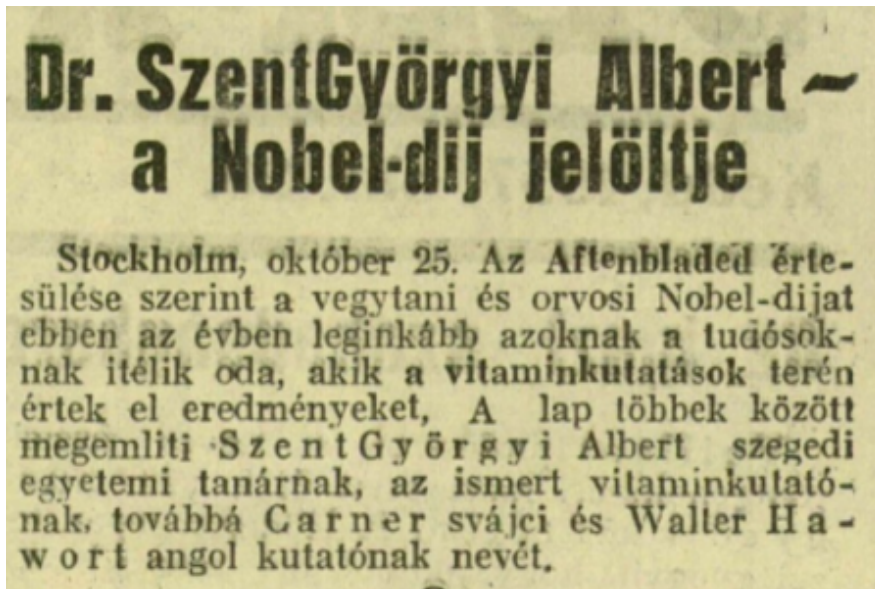

Link küldés

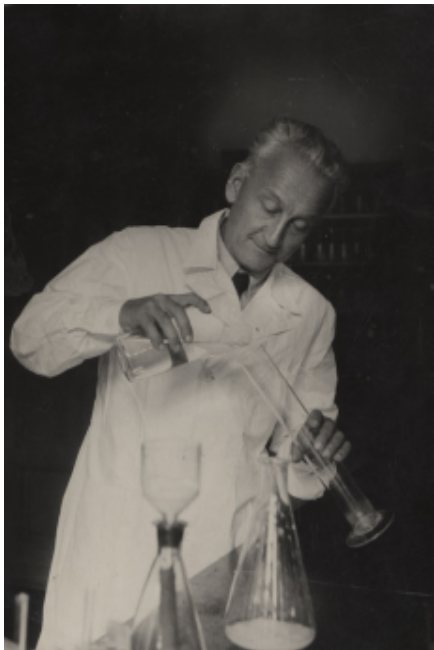
Tetszik 31

Tweet

„*Dr. Szent-Györgyi Albert a Nobel-díj jelöltje (http://dmarchiv.bibl.u-szeged.hu/8386/1/dm_1937_244.pdf)*” – közölte **1937. október 26-án** Szeged egyik napilapja, a Délmagyarország.

„Az Aftenbladen értesülése szerint az orvosi és vegytani Nobel-díjat ebben az évben leginkább azoknak a tudósoknak ítélik oda, akik vitaminkutatások terén értek el eredményeket. A lap többek között megemlíti Szent-Györgyi Albert szegedi egyetemi tanárnak, az ismert vitaminkutatónak, továbbá Carner svájci és Walter Hart angol kutatók nevét.”

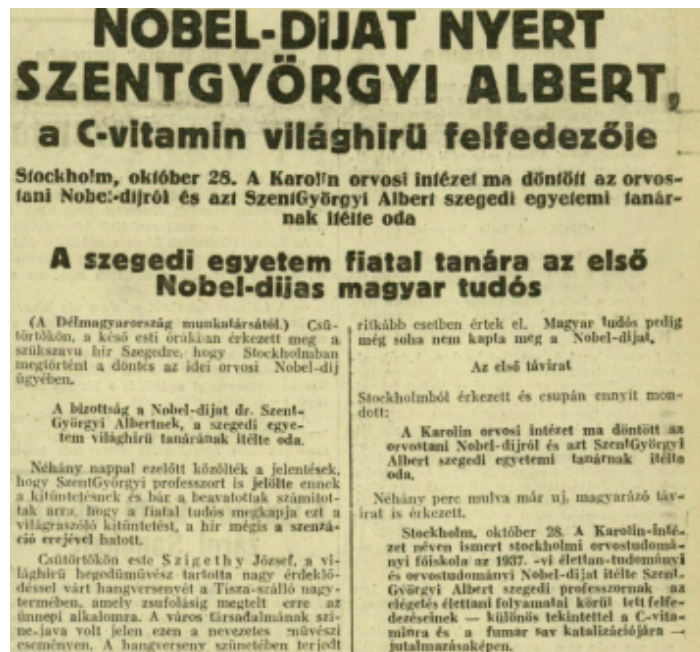

A „KAROLIN INTÉZET” ÍTÉLETE

„A szegedi egyetem fiatal tanára az első Nobel-díjas magyar tudós” – adott hangsúlyt a máig szenzációs eredménynek a Délmagyarország munkatársa a lap 1937. október 29-i számában.

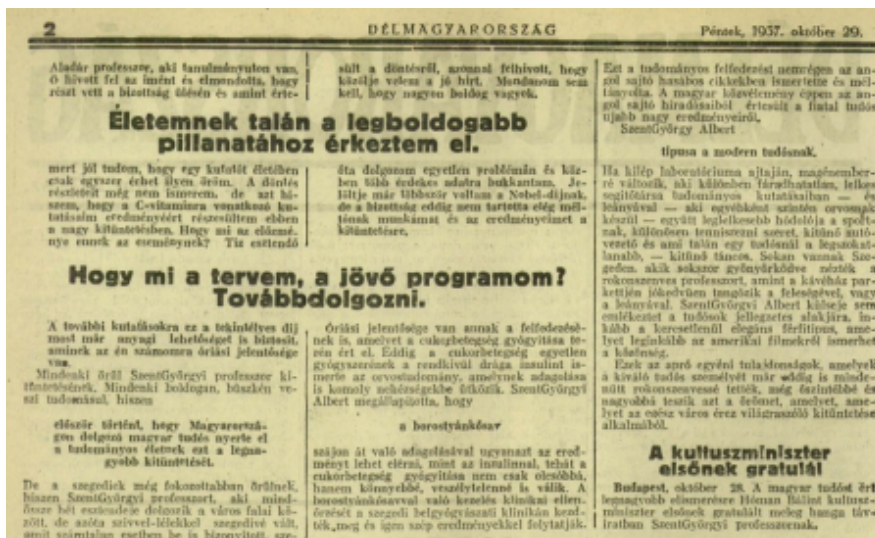
Az egy nappal korábbi, **1937. október 28-i** történésekről **„Nobel-díjat nyert Szent-Györgyi Albert, a C-vitamin világhírű felfedezője (http://dmarchiv.bibl.u-szeged.hu/8389/1/dm_1937_247.pdf)”** főcímmel részletesen tudósító lap a címlapján kezdte a beszámolót arról, hogy **„Az első távirat”** mindössze egy mondatból állt: **„A Karolin orvosi intézet ma döntött az orvostani Nobel-díjról, és azt Szent-Györgyi Albert szegedi egyetemi tanárnak ítélte oda.”**

Az új, magyarázó távirat is megérkezett Szegedre: *„Stockholm, október 28. A Karolin intézet (https://hu.wikipedia.org/wiki/Karolinska_Int%C3%A9zet) néven ismert stockholmi orvostudományi főiskola az 1937. évi élettantudományi és orvostudományi Nobel-díjat ítélte Szent-Györgyi Albert szegedi professzornak az elégetés élettani folyamatai körül tett felfedezéseinek – különös tekintettel a C-vitaminra és a fumarsav katalizációjára – jutalmazásaképpen.”*

A Délmagyarország munkatársa telefonon hívta Szent-Györgyi professzor lakását. Maga „*a professor jelentkezett*” – írta a napilap.

„*Életemnek talán a legboldogabb pillanatához érkeztem el*” – jelentette ki *Szent-Györgyi Albert*, mikor elmesélte: miként értesült a Nobel-díj elnyeréséről.

„(...) *Hogy mi az előzménye ennek az eseménynek? Tíz esztendő óta dolgozom egyetlen problémán, és közben több érdekes adatra bukkantam*” – idézte a kitüntetettet a tudósító. „*Hogy mi a tervem, a jövő programom? Továbbdolgozni.*”

„VILÁGHÍRŰVÉ TETTE SZEGEDET”

Jelzőkben sem fukarkodtak a korabeli cikkek, mikor ismertették: a helyi és országos hatalmasságok miként fogadták „a magyar Nobel-díj” híret.

„Szent-Györgyi Albert már eddig is hírt, dicsőséget szerzett városunknak, de **azzal, hogy tudományos eredményeivel kiérdemelte ezt a legnagyobb kitüntetést, világhírűvé tette Szegedet**” – adott hírmagyarázatot dr. Pálffy József szegedi polgármester.

Ki ez az egyetemét a tudományos világ térképére visszavonhatatlanul elhelyező személy? A tudósító szerint „Szent-Györgyi Albert **fiatalember**. A tudományos Nobel-díj történetében nem sokszor fordult elő, hogy negyvennégy éves tudóst ért ez a kitüntetés. (...)”

Szent-Györgyi Albert típusa a modern tudósnak.

Ha kilép laboratóriuma ajtaján, magánemberré változik, aki különben fáradhatatlan, lelkes segítőtársa tudományos kutatásaiban – és leányával – aki egyébként szintén orvosnak készül – együtt **lelkesebb hódolója a sportnak**, különösen teniszezni szeret, kitűnő autóvezető, és ami talán egy tudósnál a legszokatlanabb, **kitűnő táncos**. (...)”

A DIÁKSEREG ÉLJENEZVE ÜNNEPELTE

„**SzentGyörgyi Albert**” – Ezzel az ikonikus címmel megjelent **vezércikk**el indította 1937. október 30-i lapszámát a Délmagyarország. A nevét elhallgatató publicista kifejti: *„Ebben a véres világrengésben, töméntelen bánatunk, csalódásunk és fájdalunk közepette, olyan jól esik megpihenni, felüldülni, megvigasztalódní kicsit SzentGyörgyi Albert világra-szóló dicsőségén.”*

Sok újságíró – köztük a svéd *Göste Persson*, a Stockholm-Tidningen szerkesztőjét – hozott Szegedre Szent-Györgyi és kutatási teljesítményének híre.

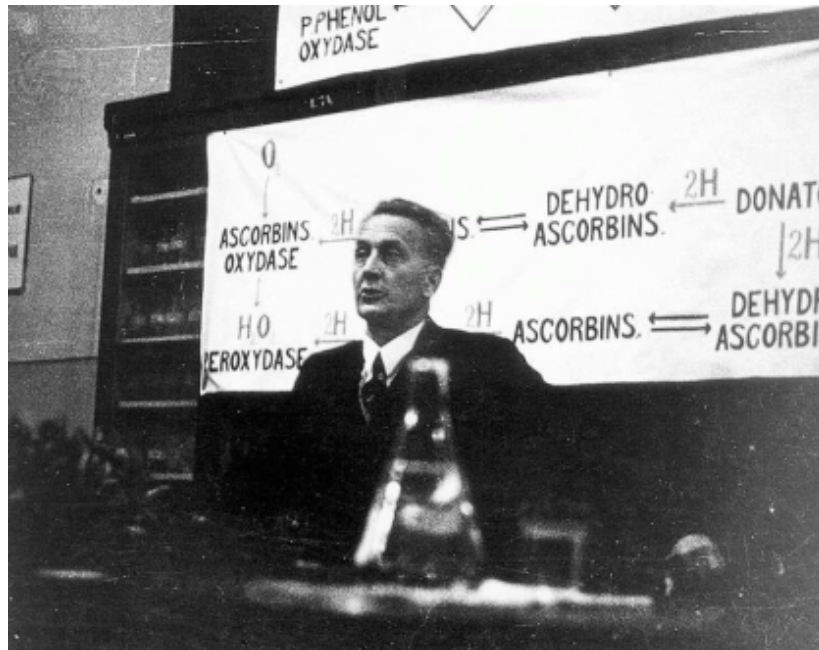
„**A város, az egyetem, a társadalom lelkesen ünnepli a Nobel-díjas szegedi professzort** (http://dmarchiv.bibl.u-szeged.hu/8390/1/dm_1937_248.pdf)” főcímmel élménygazdag riportot ad két és fél kolumnán át a Délmagyarország olvasóinak.

A szegedi egyetem különböző csoportjait közös nevezőre hozta Szent-Györgyi sikere: *„egymás után jelentek meg a vegytani intézetben az egyetem professzorai, hogy megszorítsák kitüntetett kollégájuk kezét”.*

Az **1937. október 29-i** pénteken *„Amikor a professzor fél tíz óra tájban megérkezett a Templom téri intézetéhez, ott már **több száz főnyi diáksereg várta, és lelkesen éljenezte**. Percekig tartott az ováció, a professzor meghatottan, mosolyogva lépett be intézetébe, ahol a munkatársai fogadták harsány éljenzéssel,*

hatalmas virágokkal.

A téren a diákság serege egyre növekedett, és ütemesen éljenztek a professzort.
– **Él-jen Szent-Györ-gyi! Él-jen Szent-Györ-gyi! Lás-suk Szent-Györ-gyt...**

A professzor, munkatársainak hosszas unszolására ekkor az erkélyre lépett, és bensőséges, közvetlen hangon szólt a lelkesen éljenző ifjúsághoz:

– **Most nem tudok mást mondani fiúk, mint hogy végtelen jólesik látni azt a szeretetet, melyet ti hoztatok most nekem. Nekünk, tanároknak, akik lassan öregedni kezdünk, úgy érezzük, ez a jutalom, majdnem azt mondhatni, nagyobb, mint a Nobel-díj...**

„VALAMENNYI KAR RÉSZÉRŐL MELEG MEGEMLÉKEZÉS”

„**Az egyetem tanácsa díszit öltött**, hogy dr. Gelei József rektor vezetésével tolmácsolja az alma mater üdvözlését” – folytatta beszámolóját a szegedi napilap „az egyetem rektori hivatala” által kiadott „tájékoztató” alapján.

A rektor „**a fiatal tudós lakására sietett, és meleg szeretettel köszöntötte**”; majd „**azonnal intézkedett, hogy az egyetem összes épületeire tűzzék ki a lobogót, és egyúttal egyetemi szünnapot rendelt el a Tanács utólagos jóváhagyásával.** Ez egyébként annál is inkább szükséges volt, mert **a diákság a hír vételére elhagyta az előadótermet és a Dóm téren gyülekezett, ahol újra és újra ünneplésben részesítette Szent-Györgyi professzort.**

A rektor közben **rendkívüli tanácsulést hívott össze**, amelynek egyetlen tárgya Szent-Györgyi professzor méltó ünneplésének kérdése volt.”

Kifejtette, hogy Szent-Györgyinek „Szegedre kellett kerülnie, a szegedi paprikával, mint a C-vitamin legbővebb forrásával kellett megismerkednie, hogy aztán őt az életen mindig kísérő **nagyserű ötletessége egy istenáldotta pillanatban**, egy megszentelt estebéd

alkalmával **arra a gondolatra ébressze, hogy vajon nincs-e a mi édes paprikánkban is C-vitamin.** Itt sikerült az ő Amerikából hozott

Dr. Gellei József.

módszerével kellő mennyiségben C-vitamint ahhoz előállítani, hogy azzal azok a tudományra nézve nagy jelentőségű kutatások most már robbanásszerűleg megindulhassanak, melyek igen különböző irányban utat törtek és eszméket érleltek úgy vegyi, mint élettani kutatási irányzatokban. Ki kell jelteni, hogy **a Nobel-díjas kitüntetést Szent-Györgyi professzor többért kapta, mint amennyit a C-vitamin jelent.**

(...)

A rektor felszólalását valamennyi kar részéről meleg megemlékezés és a rektori szavakhoz való csatlakozás követte. A tanácsülésen szóba került ezen kívül egy nagyobb **díszünnepség megrendezése**, azután egy **Szent-Györgyi emlékérem veretése**, valamint **díszdoktorrá avatásának kérdése is (...)**

1938. április 7-én Szent-Györgyi Albertet a szegedi egyetem Matematikai és Természettudományi Kar díszdoktorává avatta. A fotón balról jobbra látható személyek: Fröhlich Pál, a Matematikai és Természettudományi Kar dékánja; Horváth Barna, a Jog- és Államtudományi Kar dékánja; Szent-Györgyi Albert; Gelei József rektor; Rusznyák István, az Orvostudományi Kar dékánja. Gelei mögött balról Várkonyi Hildebrand, a Bölcsész-, Nyelv- és Történettudományi Kar dékánja; jobbról Miskolczi Dezső, az Orvostudományi Kar prodékánja.

"Az egyetemi tanács végül úgy határozott, hogy **Szent-Györgyit intézetében teljes számban testületileg keresi fel.** Erre az orvosvegytani és gyógyszerészvegytani intézetben a tanács élén megjelent a rektor, és **meleg szavakkal köszöntötte a tanítványaitól és újságíróktól körülvelt professzort.**"

DÍSZPOLGÁRI CÍMET A PROFESSZORNAK

„ A főispán és a polgármester az ünneplő egyetem rektorát látogatta meg, hogy a hivatalos város nevében az egyetemet is üdvözlje” – folytatódott az 1937. október 30-i lapszám beszámolója az egy nappal korábbi ünneplésről.

Kiderült „a város köszönetét és elismerését elsősorban azzal dokumentálja, hogy **dr. Szent-Györgyi Albertet a szegedi díszpolgárság ékességével ruházza fel**”.

Fölmerült, hogy bár Szent-Györgyi eddig „itt tartotta az a támogató megértés is, amellyel ez a város és ennek a városnak az egyeteme elősegítette tudományos munkálkodását.” Továbbra is „**Szegedi érdek és országos érdek, hogy Szent-Györgyi Albert továbbra is Szegeden, maradjon és munkáját a szegedi egyetem keretei között folytassa.**”

Fölröppent a hír: „Szent-Györgyi Albertet a legszebb ajándékkal tünteti ki a város és az ország: szép családi fészket épített számára Szegeden”.

„A LEGESZMÉNYIBB PROFESSZOR”

Megszólaltatta a Nobel-díjas tudóst a munkájáról, bemutatta intézetét a korabeli riporter.

Közvetlen munkatársai lelkesedését is visszaadta a napilapos riport: „– **A legeszményibb professzor** – mondják –, **modora rendkívül közvetlen, szívélyes**, és valami megmagyarázhatatlan **szuggesztív erő árad belőle. Nagyszerű megfigyelő**, semmi sem kerül el, és **örökké vidám. Élvezet vele, mellette dolgozni. Tiszta családi légkört teremt mindig maga körül**, és boldog az, aki munkatársának mondhatja magát.

– **Együtt él velünk** nemcsak a laboratóriumokban, hanem az életben is. Örökké feledhetetlenek lesznek valamennyiünk számára a délutáni teázások. (...)

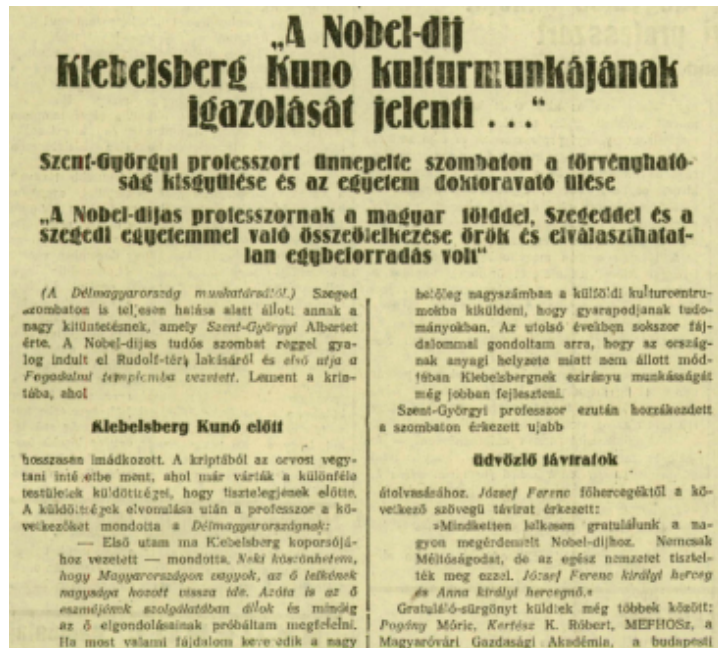
És a professzorban megvan az a képesség is, hogy **lelket, hitet tud önteni munkatársaiba. Valósággal neveli magának a munkatársakat**. (...) **Egyik fölve az, hogy mindenkinek honorálni kell munkáját.** Gavallérosan honorálja is. Tud törődni munkatársainak magánviszonyaival, és bőkezűen támogatja azokat, akik rá vannak utalva a támogatásra. **Törődik apró cseprő dolgaikkal is**. (...)

– Dupla örömet jelent a mi számunkra, mert **a kitüntetés nemcsak a kutató tudós eredményeinek elismerését és munkájának jutalmazását jelenti, hanem az embert is érte, akit a rajongásig szeret minden munkatársa.**

– A legkedvesebb **anekdotázó típus** a mi professzorunk – egészíti ki még a rajzot az egyik munkatárs –, a legkomolyabb kísérletek hangulatát is be tudja aranyozni egy-egy vidám, tréfás megjegyzésével, egy-egy szellemes anekdota elmondásával” – zárult a szegedi egyetem 83 évvel ezelőtti légkörét is jellemző riport.

KLEBELSBERG KULTÚRMUNKÁJÁNAK IGAZOLÁSA

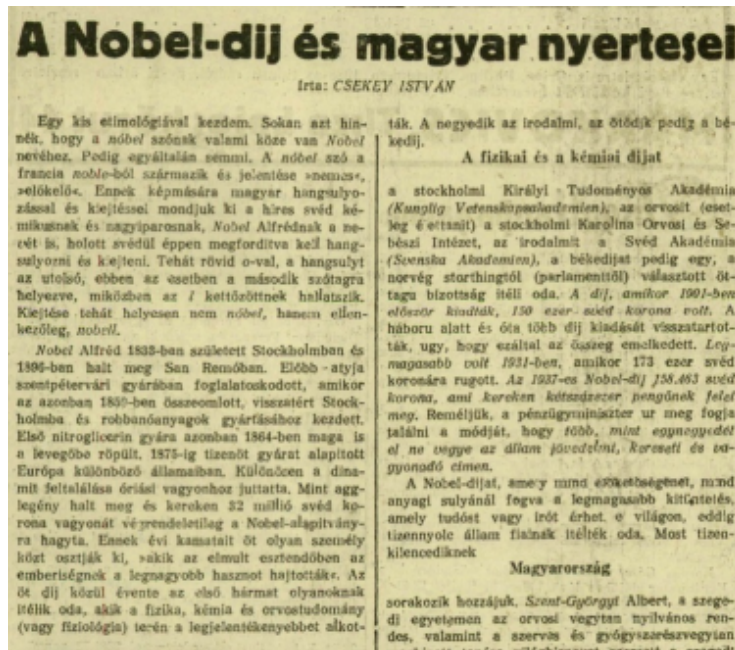
„Szent-Györgyi professzort ünnepelte szombaton a törvényhatóság kis-gyűlése és az egyetem doktoravató ülése” – összegezte az egy nappal korábbi eseményeket a Délmagyarország 1937. október 31-én.

„– Első utam ma **Klebelsberg** koporsójához vezetett – mondotta. Neki köszönhetem, hogy Magyarországon vagyok, az ő lelkének nagysága hozott vissza ide. Azóta is az ő **eszméjének szolgálatában állok, és mindig az ő elgondolásainak próbáltam megfelelni**. Ha most valami fájdalom keveredik a nagy örömöm közé, úgy az fáj legjobban, hogy ő már nem tudta megérni az én örömmünnepeimet, amely pedig **az ő kulturmunkájának igazolását jelenti**. Ő mindenáron **a fiatalokat kívánta támogatni**, azokat igyekezett lehetőleg nagy-számban a külföldi kultúrcentrumokba kiküldeni, **hogy gyarapodjanak tudományokban**. Az utolsó években sokszor fájdalommal gondoltam arra, hogy az országnak anyagi helyzete miatt nem állott módjában Klebelsbergnek ez irányú munkásságát még jobban fejleszteni” – fejtette ki a napilapos újságírónak **Szent-Györgyi Albert**, hogy **1937. október 30-án** reggel miért ment le a Fogadalmi templom alatti kriptába, „*ahol Klebelsberg Kuno előtt hosszasan imádkozott*”.

Az egyetemi 83 évvel ezelőtti doktoravató ünnepségén „*dr. Gelei József rektor többek között a következőket mondotta az új doktorokhoz fordulva: (...) Szeretnék most azon a nagy ölelkezésen elmerengni, amely a tudomány és a szeretet között végbement. (...)*”

Szerinte „*csak egyetlen, csak egy végleges összelelkezés lehetséges; hogy a tudománynak a szeretettel való összelelkezése, hogy Szent-Györgyi Albertnek a magyar földdel, e földnek édes gyümölcsével, Szeged városával és egyetemünkkel való tegnapi összelelkezése egy örök, elválaszthatatlan egybeforrás volt.*”

„**A Nobel-díj és magyar nyertesei**” címmel a 83 évvel ezelőtti október utolsó napján *Csekey István*, az egyetem államtudományi doktorátussal rendelkező „politika tanára” megírta – többek között –, hogy „(...) Az 1937-es Nobel-díj 158 463 svéd korona, ami kerekén kétszáz ezer pengőnek felel meg.”

De azt is hangsúlyozta: „*Szent-Györgyi Albert*, a szegedi egyetemen az orvosi vegytan nyilvános rendes, valamint a szerves és gyógyszerésztudomány megbízott tanára világhírnevet szerzett a szegedi egyetemnek és hazájának, amikor a stockholmi *Kunglig Karolinska Medica-Kirurgiska Institutet* 1937. október 28-i ülésén egyhangúlag és osztatlanul, vagyis teljes összegében neki ítélte az 1937. évi orvosi Nobel-díjat. **Szent-Györgyi professzor** ily módon kétségkívül **az első olyan magyar tudós, aki mint ilyen részesült ebben a világraszóló kitüntetésben, és aki így Magyarországot is bevonta a Nobel-díjas országok sorába.**

(...)

*Szent-Györgyi kollégánk világsikere következtében **világmarkává vált Klebelsberg szegedi egyeteme.***”

SZTEinfo – Összeállította: Újszászi Ilona

Fotók: SZTE Klebelsberg Könyvtár

Forrás: az SZTE Hírportál **Szent-Györgyi Albert Emlékoldala**; a **Szegedi Egyetemi Tudástár** című 9 részes könyv-sorozat, amely a Szent-Györgyi Albert Nobel-díja 75. évfordulója tiszteletére rendezett emlékévk egyik „terméke”. A Szegedi Egyetemi Tudástár digitalizált darabjai elérhetőek az SZTE honlapján a Szent-Györgyi Emlékoldal Dokumentumok (/szent-gyorgyi-albert/dokumentumtar/dokumentumok) gyűjteményében; az SZTE Klebelsberg Könyvtár Contenta rendszerén belül (<https://contentas.bibl.u-szeged.hu/Search/Results?lookfor=Szegedi+Egyetemi+Tud%C3%83%C2%83%C3%82%C2%A1st%C3%83%C2%83%C3%82%C2%A1r>); az SZTE Általános Orvostudományi Kar honlapjának Szent-Györgyi Albert (/szent-gyorgyi-albert/szent-gyorgyi-albert-160915) oldalán is.